

1. PROLOG KE STOLETÍ VELKÝCH OBJEVŮ 5
 Úloha Středozevního moře ve středověku 5. Růst významu italských měst a obchodu ve Středozevní 6—8. Cesty Evropanů do Asie do začátku 15. století 8—11. Cesty rodiny Polů do Číny 11—12. Ohlas cestopisu Marka Pola 13—14. Misionáři v Číně 14. Cesty do Afriky do začátku 15. století a hledání zlata 15—16. Úroveň geografických vědomostí Evropanů na začátku 15. století 16—17. Rozvoj evropské mořeplavby 17—19.
2. STOLETÍ VELKÝCH ZÁMOŘSKÝCH OBJEVŮ 20
 Charakter objevných plaveb v období 1415—1522 20—22. Dobyť Ceuty a počátky portugalské expanze v Maroku 22—25. Předpoklady spojení portugalských zájmů se zájmy evropskými 25—26. Nedostatek drahých kovů v Evropě 27—28. Prvá epocha portugalské politiky v Africe 28—29. Rozvoj evropského měšťanstva 29—30. Úroveň portugalského měšťanstva a jeho úloha v africké politice 30—31. Hlavní rysy století velkých zámořských objevů 31—36.
3. JINDŘICH MOŘEPLAVEC A PRVÉ OBDOBÍ PORTUGALSKÝCH OBJEVNÝCH PLAVEB 37
 Porážka Portugalců u Tangeru a její význam pro další rozvoj expanze v Maroku 37—39. Nové možnosti expanze v plavbách kolem západního pobřeží Afriky 39—40. Jindřich Mořeplavec, legenda a skutečnost 40—41. Jindřich Mořeplavec organizátorem plaveb otrokářů 42—43. Skromný ohlas jeho činnosti v Portugalsku 43—44. Hospodářskopolitické zájmy Jindřichovy 44—45. Prvé závažnější objevy v Atlantiku: obsazení Azorských ostrovů, obeplutí Bojadoru, Rio d'Oro 46—47. Možnosti přístupu k africkému zlatu 47. Další perspektivy portugalských výbojů 48—49. Význam první epochy portugalských objevných plaveb 49—50.
4. ROZKVĚT PORTUGALSKÉHO OTROKÁŘSTVÍ 51
 Nová epocha portugalských plaveb kolem západního pobřeží Afriky 51. Přistání v Arguimu a rozvoj otrokář-

ského obchodu 52—53. Otrokářství v zemích Středozeří 53—54. Založení a činnost obchodní společnosti v Lagosu 55—58. Svědectví Václava Šaška z Bílkova o portugalském otrokářství 58—59. Evropský význam portugalského otrokářství 59—60. Stanovisko církve k otrokářství a kolonialismu 60—61. Portugalský koloniální obchod v polovině 15. století 62. Pokrok objevných plaveb v letech 1445—1460 62—63. Pokusy o prozkoumání afrického vnitrozemí 65—66.

5. ZLATONOSNÉ POBŘEŽÍ

67

Změny ve vnitřní situaci Portugalska a rozpory v portugalské politice po smrti Jindřicha Mořeplavce 67—70. Převaha zájmů šlechty a pokračování ve výbojně politice v Maroku 71. Poměr státu k měšťanstvu 71—72. Gomezův monopol koloniálního obchodu 72—73. Objevení Zlatonosného a Otrokářského pobřeží 73—74. Vývoj koloniálního obchodu po obsazení Guiney 73—75. Portugalský stát se znovu ujímá koloniálního monopolu 75. Počátky pirátské války v Guineji 75—76. Prvá koloniální válka v Atlantiku 76—78. Mír v Alcaçovas, rozdělení zájmových sfér portugalského a španělského kolonialismu 79—80.

6. HLEDÁNÍ NOVÉ CESTY DO INDIE

81

Vznik projektu cesty kolem Afriky 81—82. Význam této cesty a důvody vedoucí k jejímu hledání 82—84. Politické změny ve Středomoří a jejich význam pro evropské hospodářství 84—87. Zájmové rozpory mezi italskými městy 87—88. Projekt cesty do Indie přes Rusko 88—89. Cesta Afanasije Nikitina do Indie 89—91. Růst zájmu o realizaci portugalského projektu 91—92.

7. OBEPLUTÍ AFRIKY

93

Kolonisace Guiney 93—94. Zvýšený zájem Portugalců o objevení cesty do Indie 94—95. Osobnost Jana II. 95. Plavby Portugalců do Atlantiku 96. Soustředění pozornosti italského obchodního kapitálu k pokrokům objevných plaveb a kolonisace 96—98. Portugalské měšťanstvo 99. Objevné plavby Dioga Cãoa 99—101. Legenda o říši kněze Jana 101. Objevení mysu Dobré naděje 101 až 102. Špionážní cesta Covilhãova 103—104. Přípravy k cestě do Indie 104—105.

8. KRYŠTOF KOLUMBUS A PROJEKT CESTY NA ZÁPAD 106

Kolumbovská otázka 106—107. Osobnost Kolumbova 107 až 108. Závislost Kolumbova na starších zkušenostech

108—109. Portugalské plavby do Atlantiku a jejich předpokládané výsledky 109—110. Projekt Toscanelliův 111. Kolumbův projekt cesty na západ 111—114. Kolumbus a Jan II. 114. Kolumbus ve Španělsku 114—115. Význam Kolumbova plánu pro Španěly 115—116. Kolumbova jednání s kastilským dvorem 116—118. Kolumbovy vědomosti o Atlantiku 118—119. Přípravy k výpravě 119—120.

9. VELKÁ CESTA KRÍŠTOFA KOLUMBA 121
Plavba Kolumbova k Antilám 121—124. Objevení země 124. Kolumbova geografická orientace 125. Hledání zlata 126—128. Přistání na Haiti 129. Zpáteční plavba 129 až 130. Přistání na Azorech 130—131. Kolumbovo přistání v Lisabonu 131—132. Návrat Kolumbův do Palosu 133 až 134.
10. DĚLENÍ SVĚTA 135
Španělsko r. 1492 135—136. Ohlas Kolumbovy výpravy 136—137. Otázka práv na nové ostrovy 137—138. Příprava a cíle druhé výpravy Kolumbovy 138—140. Její osudy 140—141. Prvé Kolumbovy rozpory se španělskými osadníky 141—142. Portugalci a Kolumbův objev 143—144. Diplomatická jednání o nových zemích na západě 144 až 145. Smlouva v Tordesillasu, vytyčení nové demarkační linie koloniálního panství 145—146. Význam nové demarkační linie a problém priority Kolumbova objevu 146—147.
11. PŘISTÁNÍ PORTUGALCŮ V INDII 148
Přípravy k cestě do Indie 148—149. Zájem italských obchodníků o její uskutečnění 149. Vasco da Gama a jeho poslání 150—151. Plavba da Gamy do Indie 152 až 154. Význam Kalikutu v arabské obchodní sféře 154 až 155. Postavení Portugalců v Indii 155—156. Jednání da Gamy se zamorinem 156—157. Diplomatický nezdar Portugalců 157—158. Intriky Arabů proti Portugalcům 158—160. Ohlas výpravy v Lisabonu 161—162. Výprava Cabralova 162—163. Význam prvních třech výprav pro Portugalsko 163—164.
12. PRVNÍ OHLAS VELKÝCH OBJEVŮ 165
Současný český překlad dopisu Amerika Vespucciho 165—166. Vespucci a geografické zhodnocení objevů na západě 166—169. Zaostávání zájmů geografických za zájmy hospodářskými 169. Ohlas objevů v obchodním světě 169—170. Rozpaky portugalské vlády nad rostoucím zájmem obchodního kapitálu o využití nové cesty 170 až

171. Italští a němečtí obchodníci v Lisabonu 171—172. Výprava německých a italských kupců do Indie 172—173. Uplatnění státního monopolu v obchodu s Indií 173. Neopatrný výnos španělských osad 174. Třetí výprava Kolumbova 174—175.

13 PORTUGALSKÁ KOLONIZACE V INDIÍ A INDONÉSII 176

Vyhledky Portugalců v Indii 176—177. Rozhodnutí pro násilnickou a loupeživou politiku 177—178. Čtvrtá expedice Vaska da Gamy a upevnění vojenské převahy Portugalců v Indickém oceánu 178—180. Hlavní rysy portugalského kolonialismu 180. Opěrné body koloniální říše 181—182. Affonso d'Albuquerque 182—183. Dobytí Malaky a objevení Moluk 183—184. Rozšíření expanze v Maroku 184. Obchodní vzestup Lisabonu 184—185. Význam kolonisace pro Portugalsko 185—186. Slabost portugalského kolonialismu 186—190.

14. ŠPANĚLÉ V AMERICE 191

Poslední výprava Kolumbova 191—192. Kolumbova smrt 192. Zájem Angličanů o objevení západní cesty do Asie 193—194. Španělská koloniální politika 195—196. Nové objevy a pokroky kolonisace 196—197. Objevení říše Mayů a Aztéků 197. Cortezova výprava do Mexika 197 až 198. Ohlas Cortezova vítězství 199—200. Výprava Magalhãesova k Molukám a obeplutí světa 200—201. Spor o Moluky, jeho význam a urovnání 202—203. Americké stříbro 204.

15. NOVÉ CESTY EVROPSKÉ KOLONIÁLNÍ POLITIKY 205

Dosah objevů učiněných do r. 1522 205—206. Charakter objevitelských snah a kolonialismu 206—207. Nové prvky v hospodářských vztazích Evropy k zámořským koloniím a v koloniální politice 207—209. Přesun světových obchodních cest 210—213. Dovoz drahých kovů do Evropy 213—215. Růst obchodního kapitálu a jeho vztah ke koloniálnímu obchodu 215—216. Nové perspektivy vývoje koloniální politiky 216. Nelidské porobování domorodců 216—217.

ENCYKLOPEDICKÉ HESLO: Století velkých zámořských objevů	218
O autorovi	222
Literatura	223
Rejstřík	225